

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 sierpnia 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. stwierdził, że P. O. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 4 stycznia 2016 roku jako pracownik płatnika składek (...) sp. z o.o. w Ł..

W uzasadnieniu decyzji ZUS podniósł, że po przeprowadzeniu postępowania kontrolnego uznał, że podpisanie umowy o pracę przez ubezpieczoną i zgłoszenie jej do ubezpieczeń społecznych od dnia 4 stycznia 2016 roku było czynnościami pozornymi, dokonаныmi jedynie w celu uzyskania dodatkowego tytułu ubezpieczeń i skorzystania z wyższych świadczeń z ubezpieczenia społecznego w związku z macierzyństwem. Wskazał, że z jego ustaleń wynika, że ubezpieczona zawarła umowę o pracę na okres próbny od 4 stycznia do 3 kwietnia 2016 r., a następnie od dnia 3 kwietnia 2016 r. na czas nieokreślony na stanowisku radcy prawnego, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem w kwocie 8600 zł. Natomiast od 10 marca 2016 r. do 9 czerwca 2016 r. miała wystawione zaświadczenia o niezdolności do pracy z powodu choroby przypadającej w okresie ciąży, a od 12 kwietnia wystąpiła z wnioskiem o wypłatę zasiłku chorobowego, a od dnia 3 czerwca 2016 r. z wnioskiem o wypłatę zasiłku macierzyńskiego. Organ rentowy podniósł, że ubezpieczona została zatrudniona na specjalnie utworzonym stanowisku, na jej stanowisko nie został zatrudniony nowy pracownik, nadto wnioskodawczyni prowadzi działalność gospodarczą, jest także zatrudniona w ramach stosunku pracy w (...) Szpitalu (...) w Ł. i płatnik ten dokonał wypłaty wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy w okresach 22 -29 stycznia 2016 r., 1 – 5 marca 2016 r., a więc w okresach, kiedy była zgłoszona do ubezpieczeń społecznych przez Spółkę (...), która tego faktu nie zgłosiła w dokumentach składanych do ZUS, tylko wypłaciła wynagrodzenie, tak jakby pracowała cały miesiąc. Podniósł, że nie przedłożono do kontroli dokumentów potwierdzających zatrudnienie ubezpieczonej w charakterze pracownika od stycznia 2016r.

/decyzja – k. 237 - 235akt ZUS/

W dniu 8 września 2016 r. płatnik składek – (...) sp. z oo w Ł. wniósł odwołanie od powyższej decyzji, podnosząc, że ubezpieczona od kilku lat prowadziła obsługę prawną firmy w ramach działalności gospodarczej, a następnie na podstawie umowy o pracę, świadczyła pomoc także w trakcie zwolnień lekarskich, płatnik nawiązał współpracę z innym prawnikiem, wbrew twierdzeniom ZUS, wykonywanie czynności przez ubezpieczoną zostało, zdaniem płatnika, udokumentowane.

/odwołanie – k. 2-4/

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 4 października 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację przedstawioną w zaskarżonej decyzji.

/odpowiedź na odwołanie – k. 5 -6/

Na rozprawie w dniu 25 listopada 2016 r. pełnomocnik ZUS wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

/e – prot. z dnia 25.11.2016 r 02:21:09/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Przedmiotem działalności (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. jest m.in. produkcja wyrobów tekstylnych, tkanin, dzianin metrażowych, sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych. Jednym z dwóch wspólników spółki i prezesem zarządu jest I. O. – mąż ubezpieczonej.

/okoliczność bezsporna, odpis z KRS – k. 232 akt ZUS/

Ubezpieczona ma zarejestrowaną działalność gospodarczą – Biuro (...) od dnia 1 grudnia 2003 r.

/okoliczność bezsporna- wydruk z (...) k. 225 akt ZUS/

Ubezpieczona pozostaje w stosunku pracy z Samodzielnym Publicznym ZOZ (...) im. WAM UM w Ł. od dnia 1 marca 2010 r, na stanowisku radcy prawnego, od dnia 1 października 2012 r pełni funkcję Koordynatora Biura (...), od dnia 24 lipca 2013 r jest zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy. Miała obowiązek przebywania w siedzibie pracodawcy nie mniej niż 15 godzin tygodniowo.

/okoliczność bezsporna – akta osobowe – zał. do akt, pismo –k. 42/

Ubezpieczona jest radcą prawnym od 2010 r . Ubezpieczona obsługiwała spółkę (...) w ramach prowadzonej działalności gospodarczej od 2010 r.

/okoliczność bezsporna, wykaz czynności – k. 163 - 155, k. 154 - 146 akt ZUS, pisma procesowe, doręczenia, wezwania do zapłaty, pozwы – k. 145 – 73, k. 70 – 49, 47,38, 27 akt ZUS, zał. k. 20 /

W dniu 4 stycznia 2016 r została zawarta umowa o pracę między P. O. a (...) sp. z (...) w Ł. , na okres próbny, na stanowisku radcy prawnego, za wynagrodzeniem w kwocie 8600 zł, w pełnym wymiarze czasu pracy.

/umowa – k. 193 akt ZUS/

W dniu 3 kwietnia 2016 r została zawarta umowa o pracę między P. O. a (...) sp. z (...) w Ł. , na czas nieokreślony, na stanowisku radcy prawnego, za wynagrodzeniem w kwocie 8600 zł, w pełnym wymiarze czasu pracy.

/umowa – k. 192 akt ZUS/

Ubezpieczona przedstawiła orzeczenie lekarskie z dnia 13 października 2015 r o zdolności do pracy na stanowisku radcy prawnego w związku z zatrudnieniem w (...) im. WAM w Ł..

/orzeczenie – zał. k. 20 /

Ubezpieczonej zostało wypłacone wynagrodzenie za pracę za styczeń 2016 r., luty 2016 – w pełnej wysokości, za marzec 2016 r , kwiecień 2016 r – w niepełnej wysokości w związku ze zwolnieniami lekarskimi.

/listy płac, dowody wypłaty – k. 191 – 168 akt ZUS/

Została sporządzona karta szkolenia wstępnego w dziedzinie BHP w okresie od 4 do 5 stycznia 2016 r.

/karta – k.194 akt ZUS/

Został wykonany wydruk ewidencji czasu pracy.

/wydruk – k. 167 – 162 akt ZUS/

W momencie zawierania umowy o pracę ubezpieczona była w ciąży i wiedziała o tym. W dniu 3 czerwca 2016 r ubezpieczona urodziła dziecko.

/okoliczność bezsporna, dokumentacja medyczna, kserokopia karty ciąży – k. 40, 47, 112 – 115, 120 /

Ubezpieczona pokwitowała z datą 23 maja 2016 r, 7 kwietnia 2016 r odbiór postanowień, z datą 22 marca 2016 r informację o bezskutecznej egzekucji, z datą 4 lutego 2016 r postanowienia – z pieczętką „radca prawny P. O. Kancelaria”. Sporządziła pisma procesowe z datą 7 marca 2016 , 29 marca 2016 r, 5 maja 2016 r – zostały podpisane z pieczętką „radca prawny P. O. Kancelaria”. Złożyła wniosek o zmianę danych w KRS w dniu 19 marca 2016 r – także z tożsamą pieczętką.

/postanowienie, pisma, wnioski – k. 74,73, 72, 40,39,33,31 akt ZUS/

Spółka (...) osiągnęła w 2015 r przychód w wysokości 7915748,88 zł, poniosła koszty w wysokości 7217864,63 zł, osiągnęła dochód w wysokości 697884,25 zł. W grudniu 2015 r spółka odnotowała stratę w wysokości 97335,94 zł.

/wykaz – zał. k. 26/

Płatnik w spornym okresie (2016 r) zatrudniał 8 pracowników, w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem – od 1850 zł do 7700 zł.

/wykaz – zał. k.26 /

W dniu 1 czerwca 2016 r doszło do zawarcia umowy o obsługę prawną pomiędzy płatnikiem - Vermont sp z oo w Ł. a radcą prawnym M. S., na czas nieokreślony, za wynagrodzeniem zryczałtowanym w kwocie 6000 zł netto.

/umowa, faktura – zał. k. 20/

Decyzją z dnia 17 października 2016 r ZUS I Oddział w Ł. odmówił P. O. prawa do zasiłku chorobowego za okresy 25 marca 2016 r – 30 marca 2016 r i 25 kwietnia 2016 r – 12 maja 2016 r. w związku z zatrudnieniem w (...) Szpitalu (...) w Ł., zobowiązując do zwrotu zasiłku chorobowego za te okresy. W uzasadnieniu podniósł, że w okresie orzeczonej niezdolności do pracy prowadziła działalność pozarolniczą (Biuro prawne), bowiem wystawiła i podpisała 3 dokumenty – w dniu 18 marca 2016 r – wniosek o zmianę wpisu w KRS dot. Vermont sp z oo, 29 marca 2016 r – pismo do komornika, pismo z dnia 5 maja 2016 r – pismo podpisane jako radca prawny reprezentujący Vermont sp z oo.

/kserokopia decyzji – k. 24/

W okresie styczeń – październik 2016 r ubezpieczona uzyskiwała dochody z tytułu obsługi prawnej w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.

/podatkowa księga przychodów i rozchodów – k. 52 – 107/

Sąd Okręgowy dokonał następującej oceny dowodów i zważył, co następuje:

Odwołanie płatnika (...) sp. z (...) w Ł. nie zasługuje na uwzględnienie i jako takie podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 oraz art. 12 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz. U. z 2016 roku, poz. 963 ze zm.) obowiązkowym ubezpieczeniem: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu

i wypadkowemu - podlegają pracownicy, czyli osoby fizyczne pozostające w stosunku pracy, w okresie od nawiązania stosunku pracy do dnia jego ustania.

Jak stanowi art. 1 ust 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t. j. Dz. U. z 2016 roku, poz. 372 ze zm.) osobom objętym ubezpieczeniem społecznym przysługują świadczenia pieniężne na warunkach i wysokości określonych ustawą w razie choroby i macierzyństwa.

W myśl art. 4 w ust 1 pkt 1 ustawy zasiłkowej ubezpieczony nabywa prawo do zasiłku chorobowego po upływie 30 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego, jeżeli podlega obowiązkowo temu ubezpieczeniu. Od pierwszego dnia ubezpieczenia chorobowego prawo do zasiłku chorobowego przysługuje, zgodnie z ust. 3 pkt 3 powołanego przepisu, ubezpieczonym obowiązkowo, którzy mają wcześniejszy co najmniej 10-letni okres obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego.

Kwestią sporną w rozpoznawanej sprawie było, czy P. O. podlega ubezpieczeniom społecznym jako pracownik (...) sp. z (...) w Ł. .

O uznaniu stosunku łączącego strony za stosunek pracy rozstrzygają przepisy prawa pracy.

Zgodnie z art. 22 § 1 Kodeksu pracy przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca – do zatrudnienia pracownika za wynagrodzeniem. O tym, że strony zawarły umowę o pracę nie decyduje zatem samo formalne jej spisanie, lecz faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy. Jedną z najważniejszych cech pracy świadczonej w ramach stosunku pracy jest podporządkowanie pracownika.

Najistotniejszymi elementami stosunku pracy są: dobrowolność zobowiązania, obowiązek pracownika świadczenia pracy osobiście, w sposób ciągły, podporządkowany poleceniom pracodawcy, który jest obowiązany do wynagrodzenia pracownika za świadczoną na jego rzecz pracę, ponoszenie ryzyka gospodarczego, produkcyjnego i osobowego przez pracodawcę, staranne działanie w procesie pracy. Jak zważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 października 1998 roku (sygn. akt I PKN 416/98, publ. OSNAPiUS 1999, nr 24, poz. 775) brak bezwzględnego obowiązku osobistego świadczenia pracy wyklucza możliwość zakwalifikowania stosunku prawnego jako umowy o pracę (tak SN w wyroku z dnia 28.10.1998 r, I PKN 416/98). Zgodnie z art. 80 k.p. wynagrodzenie przysługuje pracownikowi za wykonaną pracę, a nie jej rezultat. Pracodawca może również wymierzać określone przepisami prawa pracy kary w ramach odpowiedzialności porządkowej.

Art. 22 § 1¹ k.p. wskazuje, że zatrudnienie w warunkach określonych w § 1 jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę zawartej przez strony umowy. Jak trafnie przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 kwietnia 1999 roku (I PKN 642/98, OSNAPiUS 2000, nr 11, poz. 417) nazwa umowy nie ma znaczenia, jeżeli nawiązany stosunek pracy ma cechy wskazane w art.22 § 1 k.p.

Organ rentowy stanął na stanowisku, że ubezpieczona nie wykonywała pracy w ramach stosunku pracy, a zawarta umowa o pracę miała na celu wyłącznie uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego w związku z ciążą.

Zgodnie z art. 83 § 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Główną cechą czynności pozornej jest brak zamiaru wywołania skutków prawnych, jakie łączą się z oświadczeniem określonej treści. Zachodzi wtedy świadoma,

z góry założona sprzeczność między złożonym oświadczeniem, a realnym zgodnym zamiarem obu stron czynności prawnej. Celem zaś tego działania jest, jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 marca 2004 roku w sprawie o sygn. akt III CK 456/02 (publ. Legalis nr 68095), „upozorowanie woli stron na zewnątrz i wytworzenie przeświadczenia dla określonego kręgu (otoczenia), nie wyłączając organów władzy publicznej, że czynność o określonej treści została skutecznie dokonana”. Konsekwencją takiego działania jest uznanie takiego oświadczenia za nieważne, pozbawione cechy konstytutywności. Jeżeli oświadczenie takie zostało złożone dla ukrycia innej czynności prawnej, ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności.

Podsumowując czynność prawna pozorna to taka, która zawiera następujące elementy:

- 1) oświadczenie musi być złożone tylko dla pozorów,
- 2) oświadczenie musi być złożone drugiej stronie,
- 3) adresat oświadczenia woli musi zgadzać się na dokonanie czynności prawnej jedynie dla pozorów.

Wskazane elementy muszą wystąpić łącznie, brak któregośkolwiek z nich nie pozwala na uznanie czynności prawnej za dokonaną jedynie dla pozorów. Osoba składająca oświadczenie woli dla pozorów nie chce, aby powstały takie skutki prawne, jakie normalnie prawo łączy z tego typu oświadczeniem, ponieważ nie chce w ogóle wywoływać żadnych skutków (pozorność czysta) albo chce wywołać inne te, które wynikałyby ze złożonego przez nią oświadczenia woli (pozorność kwalifikowana). Za pozorne uznać można jedynie oświadczenia woli skierowane do określonego adresata, który zgadza się na pozorność danej czynności prawnej. Zgoda musi być wyraźna i nie budzić żadnych wątpliwości.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 lutego 1998 roku (sygn. akt II CKN 816/97), publ. LEX nr 56813 „nieważność czynności prawnej z powodu pozorności złożonego oświadczenia woli może być stwierdzona tylko wówczas, gdy brak zamiaru wywołania skutków prawnych został przejawiony wobec drugiej strony tej czynności otwarcie tak, że miała ona pełną świadomość co do pozorności złożonego wobec niej oświadczenia woli i co do rzeczywistej woli jej kontrahenta i w pełni się z tym zgadza" (wyrok SN z dnia 25 lutego 1998 r., II CKN 816/97, Lex nr 56813). Zgoda drugiej strony czynności prawnej na jej pozorność musi być wyrażona najpóźniej w chwili jej dokonywania. Czynność prawna pozorna jest dotknięta nieważnością bezwzględna i nie wywołuje żadnych skutków prawnych od początku (ex tunc).

Podkreślenia wymaga przy tym, że ta sama czynność prawna nie może być równocześnie kwalifikowana jako pozorna (art. 83 § 1 k.c.) i mająca na celu obejście ustawy (art. 58 § 1 k.c.) (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 marca 2006 roku, sygn. akt II PK 163/05, publ. OSNP 2007, nr 5-6, poz. 71). Powołane przepisy stanowią odrębne i wykluczające się wzajemnie podstawy nieważności czynności prawnej. Czynność pozorna jest zawsze nieważna. Niekiedy ważna może być czynność ukryta. Dopiero wówczas jest możliwe badanie jej treści i celu w świetle kryteriów wyrażonych w art. 58 k.c. Nie jest więc możliwe obejście prawa poprzez dokonanie czynności prawnej pozornej (por. np. W. W., Obejście prawa jako przyczyna nieważności czynności prawnej, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 1999 nr 1, s. 69).

O czynności prawnej mającej na celu obejście ustawy można mówić wówczas, gdy czynność taka pozwala na uniknięcie zakazów, nakazów lub obciążeń wynikających

z przepisu ustawy i tylko z takim zamiarem została dokonana. Nie jest natomiast obejściem prawa dokonanie czynności prawnej w celu osiągnięcia skutków, jakie ustawa wiąże z tą czynnością prawną. Skoro z zawarciem umowy o pracę ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych wiąże obowiązek ubezpieczenia emerytalno-rentowego, chorobowego

i wypadkowego, podjęcie zatrudnienia w celu objęcia ubezpieczeniem i ewentualnego korzystania ze świadczeń z tego ubezpieczenia nie może być kwalifikowane jako obejście prawa. W sytuacji, gdy wolą stron zawierających umowę było faktyczne nawiązanie stosunku pracy i doszło do świadczenia pracy za wynagrodzeniem, sama świadomość jednej ze stron umowy, a nawet obu stron, co do wystąpienia w przyszłości zdarzenia uprawniającego do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, nie daje podstawy do uznania, że umowa miała na celu obejście prawa (tak też SN w wyroku z dnia 2 lipca 2008 r., sygn. akt II UK 334/07, publ. LEX nr 531865).

Sąd Okręgowy w całości podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 24 lutego 2010 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt II UK 204/09 (Lex nr 590241), zgodnie z którym, o tym czy strony istotnie nawiązały stosunek pracy stanowiący tytuł ubezpieczeń społecznych nie decyduje samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p. Istotne więc jest, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych.

Nadto Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 stycznia 2005 roku (II UK 141/04, OSNP 2005/15/235), stwierdza, że stronom umowy o pracę, na podstawie której rzeczywiście były wykonywane obowiązki i prawa płynące z tej umowy, nie można przypisać działania w celu obejścia ustawy (art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p.).

W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2010 roku w sprawie o sygn. akt I UK 43/10 (Lex nr 619658) wskazano z kolei, że umowa o pracę jest zawarta dla pozorów, a przez to nie stanowi tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a podmiot wskazany jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy, czyli strony z góry zakładają, iż nie będą realizowały swoich praw i obowiązków wypełniających treść stosunku pracy. Skoro z zawarciem umowy o pracę ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych wiąże obowiązek ubezpieczenia emerytalnego i rentowych oraz wypadkowego i chorobowego, to podjęcie zatrudnienia w celu objęcia tymi ubezpieczeniami i ewentualnie korzystania

z przewidzianych nimi świadczeń nie jest obejściem prawa.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2010 roku w sprawie o sygn. akt I UK 74/10 (Lex nr 653664) stwierdzono zaś, że podstawą ubezpieczenia społecznego jest rzeczywiste zatrudnienie, a nie sama umowa o pracę (art. 22 k.p., art. 6 ust. 1 pkt 1 i art. 13 pkt 1 w/w ustawy). Umowa o pracę nie jest czynnością wyłącznie kauzalną, gdyż w zatrudnieniu pracowniczym chodzi o wykonywanie pracy. Brak pracy podważa sens istnienia umowy o pracę. Innymi słowy jej formalna strona, nawet połączona ze zgłoszeniem do ubezpieczenia społecznego, nie stanowi podstawy takiego ubezpieczenia.

Z powyższego jednoznacznie wynika, że motywacja skłaniająca do zawarcia umowy o pracę nie ma znaczenia dla jej ważności przy założeniu, że nastąpiło rzeczywiste jej świadczenie zgodnie z warunkami określonymi w art. 22 § 1 k.p. Tym samym nie można byłoby czynić odwołującemu zarzutów, że zawarł kwestionowaną umowę o pracę jedynie w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczeń społecznych, pod tym jednak warunkiem, że na podstawie tej umowy realizowałyby zatrudnienie o cechach pracowniczych.

Zgodnie z poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 sierpnia 2013 roku, sygn. akt II UK 11/13 (LEX nr 1375189), jeżeli strony umowy o pracę nie zamierzają wywołać skutku prawnego w postaci nawiązania stosunku pracy, a ich oświadczenia uzewnętrznione umową o pracę zmierzają wyłącznie do wywołania skutku w sferze ubezpieczenia społecznego, to taka umowa jako pozorna jest nieważna (art. 83 § 1 k.c.).

Głównym celem zawarcia umowy o pracę winno być zatem nawiązanie stosunku pracy, a jedynie rezultatem i pośrednim celem zatrudnienia jest uzyskanie wskazanych korzyści. Podkreślić przy tym należy, że zarówno przepisy prawa pracy, prawa ubezpieczeń społecznych, jak i przepisy ustrojowe pozwalają kształtować elementy stosunku pracy zgodnie z wolą stron.

Pozorność umowy o pracę (art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p.) ma miejsce nie tylko wówczas, gdy mimo jej zawarcia praca w ogóle nie jest świadczona, ale również wtedy, gdy jest faktycznie świadczona, lecz na innej podstawie niż umowa o pracę./tak SN w wyroku z dnia z dnia 5 października 2006 r. ,I UK 120/06 OSNP 2007/19-20/294/

Mając na uwadze dotychczas poczynione rozważania prawne należy podkreślić, że w realiach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy w Łodzi w celu dokonania kontroli prawidłowości zaskarżonej decyzji organu rentowego musiał ustalić zatem, czy pomiędzy ubezpieczoną, a płatnikiem składek istotnie doszło do nawiązania i realizacji stosunku pracy w warunkach określonych w art. 22 § 1 k.p.

W tej sytuacji do Sądu należało przeprowadzenie oceny, czy analizowany stosunek prawny nosił konstytutywne cechy stosunku pracy.

W tym celu Sąd zbadał, czy odwołująca osobiście świadczyła pracę podporządkowaną pracodawcy (pod kierownictwem pracodawcy) w sposób ciągły, odpłatny, na rzecz i ryzyko pracodawcy. Dokonanie powyższego ustalenia miało bowiem znaczenie dla objęcia ubezpieczoną obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi: emerytalnym, rentowymi, chorobowym oraz wypadkowym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę.

Zdaniem Sądu analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego prowadzi do wniosku, że ubezpieczona pewne czynności na rzecz płatnika w spornym okresie wykonywała. Należało jednak zważyć, czy, przy uwzględnieniu całokształtu treści stosunku prawnego realizowanego przez strony, czynności były świadczone w ramach zatrudnienia pracowniczego.

Przy czym Sąd opierał się wyłącznie na dowodach w postaci dokumentów. Sąd pominął dowód z przesłuchania stron, bowiem strony wzywane do osobistego stawiennictwa pod rygorem pominięcia dowodu z przesłuchania / postanowienie – pkt. 2 i 4 k. 31/ nie stawily się na termin rozprawy, na którym dowód ten miał być przeprowadzony, strony nie wniosły o odroczenie rozprawy, nie udokumentowały w żaden sposób okoliczności uzasadniających

odroczenie rozprawy (art. 214 kpc, art. 214 ze zn. 1 kpc). Pełnomocnik płatnika usprawiedliwiał nieobecność prezesa zarządu płatnika obowiązkami służbowymi, przy czym ten był obecny przy wyznaczeniu terminu posiedzenia i nie zgłaszał sprzeciwu. Natomiast ubezpieczona przed terminem rozprawy nie usprawiedliwiała przyczyn nieobecności, nie składała wniosku o odroczenie rozprawy. Pełnomocnik płatnika, który jednak nie był pełnomocnikiem ubezpieczonej, sygnalizował, że nie stawiała się ona z uwagi na konieczność sprawowania opieki nad dziećmi. Ubezpieczona dopiero po zamknięciu rozprawy złożyła pismo (6 dni po rozprawie – k. 128) z wnioskiem o otwarcie rozprawy i usprawiedliwieniem nieobecności z powodu konieczności opieki nad dziećmi, przy czym w żaden sposób okoliczność ta nie była udokumentowana. Sąd nie znalazł w związku z tym podstaw do otwarcia rozprawy, w szczególności, że był to wniosek „z ostrożności”, mając na uwadze okoliczność, iż ubezpieczona jest profesjonalistą – pełnomocnikiem procesowym, który z pewnością zdaje sobie sprawę z konieczności zachowania należytej staranności w zakresie dbania o własne interesy procesowe i zasady dotyczące okoliczności i przyczyn usprawiedliwiających nieobecność na rozprawie oraz sposobu usprawiedliwiania nieobecności.

Sąd oddalił wniosek organu rentowego o zwrócenie się do NFZ o wykaz placówek medycznych, jako zmierzający wyłącznie do przedłużenia postępowania, nadto zgromadzona dokumentacja medyczna była wystarczająca dla rozstrzygnięcia.

Z poczynionych ustaleń wynika, że ubezpieczona ma zarejestrowaną działalność gospodarczą – Biuro (...) od dnia 1 grudnia 2003 r. Ubezpieczona pozostaje także w stosunku pracy z Samodzielnym Publicznym ZOZ (...) im. WAM UM w Ł. od dnia 1 marca 2010 r, na stanowisku radcy prawnego, od dnia 1 października 2012 r pełni funkcję Koordynatora Biura (...), od dnia 24 lipca 2013 r jest zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy. Miała obowiązek przebywania w siedzibie pracodawcy nie mniej niż 15 godzin tygodniowo. Ubezpieczona jest radcą prawnym od 2010 r. Ubezpieczona obsługiwała spółkę (...) w ramach prowadzonej działalności gospodarczej od 2010 r.

W dniu 4 stycznia 2016 r została zawarta umowa o pracę między P. O. a (...) sp. z (...) w Ł., na okres próbny, na stanowisku radcy prawnego, za wynagrodzeniem w kwocie 8600 zł, w pełnym wymiarze czasu pracy.

W dniu 3 kwietnia 2016 r została zawarta umowa o pracę między P. O. a (...) sp. z (...) w Ł., na czas nieokreślony, na stanowisku radcy prawnego, za wynagrodzeniem w kwocie 8600 zł, w pełnym wymiarze czasu pracy.

Brak jest jednak jakiegokolwiek dowodu na to, że zmienił się sposób wykonywania czynności przez ubezpieczoną – w szczególności, że zaczęła wykonywać pracę w warunkach pracowniczego podporządkowania – co do miejsca, czasu i poleceń pracodawcy, w szczególności, że pozostawała w innym zatrudnieniu i jednocześnie prowadziła działalność gospodarczą. Nawet z informacyjnych wyjaśnień płatnika (męża ubezpieczonej) wynikało, że po zawarciu umowy o pracę nic się nie zmieniło.

Ubezpieczona przedstawiła orzeczenie lekarskie z dnia 13 października 2015 r o zdolności do pracy na stanowisku radcy prawnego w związku z zatrudnieniem w (...) im. WAM w Ł.. Zatem nie przedstawiła orzeczenia lekarskiego o zdolności do wykonywania pracy u tego konkretnego pracodawcy. Nadto w momencie zawierania drugiej umowy o pracę była niezdolna do pracy i korzystała ze zwolnień lekarskich. Korzystała nadto z takich zwolnień już od końca stycznia u swojego pracodawcy – Szpitalu (...), natomiast u płatnika takich zwolnień już nie przedstawiała, co w ocenie Sądu miało jedynie uwiarygodnić wykonywanie obowiązków pracowniczych, podobnie jak wypłata wynagrodzenia za pracę czy sporządzony wydruk z ewidencji czasu pracy, jednakże bez możliwości ustalenia, kiedy i w jakich godzinach ubezpieczona miałyby świadczyć pracę.

W momencie zawierania umowy o pracę ubezpieczona była w ciąży i wiedziała o tym. W dniu 3 czerwca 2016 r ubezpieczona urodziła dziecko.

W istocie ubezpieczona pokwitowała z datą 23 maja 2016 r, 7 kwietnia 2016 r odbiór postanowień, z datą 22 marca 2016 r informację o bezskutecznej egzekucji, z datą 4 lutego 2016 r postanowienia, nadto sporządziła pisma procesowe z datą 7 marca 2016 r, 29 marca 2016 r, 5 maja 2016 r, złożyła wniosek o zmianę danych w KRS w dniu 19 marca 2016 r – przy czym znamienym jest, że wszystkie – zostały podpisane wraz z pieczętą „radca prawny P. O. Kancelaria”, co

w ocenie Sądu świadczy o tym, że ubezpieczona wykonywała te czynności w ramach działalności gospodarczej, a nie w ramach stosunku pracy, bowiem skarżący ani ubezpieczona nie wykazali, by wykonywała te czynności w warunkach pracowniczego podporządkowania.

Pozostała dokumentacja dotyczyła okresu sprzed zawarcia umowy o pracę, zatem nie mogła świadczyć o wykonywaniu umowy o pracę od dnia 4 stycznia 2016 r.

Spółka (...) osiągnęła w 2015 r. przychód w wysokości 7915748,88 zł, poniosła koszty w wysokości 7217864,63 zł, osiągnęła dochód w wysokości 697884,25 zł. W grudniu 2015 r., a więc miesiąc przed zatrudnieniem, spółka odnotowała stratę w wysokości 97335,94 zł.

Płatnik w spornym okresie (2016 r.) zatrudniał 8 pracowników, w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem – od 1850 zł do 7700 zł, zatem żaden z pracowników nie osiągnął dochodów ubezpieczonej.

W dniu 1 czerwca 2016 r. doszło do zawarcia umowy o obsługę prawną pomiędzy płatnikiem - Vermont sp z oo w Ł. a radcą prawnym M. S., na czas nieokreślony, za wynagrodzeniem zryczałtowanym w kwocie 6000 zł netto. Zatem nie doszło do zatrudnienia pracownika w ramach umowy o pracę na stanowisku radcy prawnego. W ocenie Sądu także ta okoliczność świadczy o tym, że ubezpieczona nadal wykonywała obsługę prawną w ramach działalności gospodarczej – i w tym zakresie uzyskała zastępstwo radcy prawnego M. S..

Ubezpieczona powoływała decyzję organu rentowego jako dowód świadczenia pracy na rzecz płatnika, przy czym należy zauważyć, że decyzją z dnia 17 października 2016 r. ZUS I Oddział w Ł. odmówił P. O. prawa do zasiłku chorobowego za okresy 25 marca 2016 r – 30 marca 2016 r i 25 kwietnia 2016 r – 12 maja 2016 r. w związku z zatrudnieniem w (...) Szpitalu (...) w Ł., zobowiązując do zwrotu zasiłku chorobowego za te okresy. W uzasadnieniu podniósł, że w okresie orzeczonej niezdolności do pracy prowadziła działalność pozarolniczą (Biuro prawne),/co nie pozostaje w sprzeczności ze stanowiskiem organu rentowego w tej sprawie i z ustaleniami poczynionymi w niniejszym postępowaniu/ bowiem wystawiła i podpisała 3 dokumenty – w dniu 18 marca 2016 r – wniosek o zmianę wpisu w KRS dot. Vermont sp z oo, 29 marca 2016 r – pismo do komornika, pismo z dnia 5 maja 2016 r – pismo podpisane jako radca prawny reprezentujący Vermont sp z oo.

W okresie styczeń – październik 2016 r. ubezpieczona uzyskiwała dochody z tytułu obsługi prawnej w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Przeczy to zatem tezie płatnika, jakoby ubezpieczona wygaszała, czy likwidowała działalność gospodarczą i preferowała wyłącznie stosunki pracy.

Jednocześnie Sąd nie uwzględnił wniosku pełnomocnika płatnika o załączenie do akt księgi przychodów i rozchodów za listopad i grudzień 2016 r (którymi zresztą nie dysponował na terminie rozprawy), uznając, że okres do października 2016 r. jest wystarczający do ustalenia, czy działalność gospodarcza była kontynuowana. Pełnomocnik ZUS precyzował na pierwszym terminie rozprawy, jakie okoliczności mają być wykazane tymi dowodami /00:21:09 e prot. z dnia 25.11.2016 r /, zatem strona reprezentowana przez pełnomocnika winna złożyć ewentualne wnioski dowodowe bez zbędnej zwłoki.

Zdaniem Sądu Okręgowego, elementem charakterystycznym umowy o pracę, którego analizowany stosunek pracy na pewno nie zawierał, bowiem skarżący ani ubezpieczona nie wykazała tego, było wykonywanie pracy w ramach podporządkowania pracowniczego.

Przede wszystkim zwrócić należy uwagę na to, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci jedynie dokumentów, nie potwierdza, aby płatnik kierował pracą ubezpieczonej, w szczególności, aby wskazywał na konkretne zadania do realizacji związane z powierzonym stanowiskiem pracy, oraz aby określał konkretne terminy wykonania poszczególnych zadań. Jest to istotne, jeżeli uwzględni się, że zatrudnienie pracownicze odwołuje się do staranności, a nie rezultatu.

Ustawodawca zastrzegł w przepisie art. 22 § 1 k.p., że pracownik wykonuje pracę pod kierownictwem pracodawcy, przy czym nie zdefiniował tej cechy zatrudnienia. W literaturze przedmiotu wyinterpretowano, że kierownictwo pracodawcy przejawia się w poleceniach, podporządkowaniu organizacyjnym oraz podporządkowaniu represywnym i dystrybucywnym. Nie jest jednak jasne, czy wszystkie przejawy kierownictwa pracodawcy muszą występować jednocześnie i z pełnym nasileniem. Zmieniające się warunki i potrzeby świadczenia pracy zrodziły dylemat. Sprowadza się on do pytania czy niewystępowanie w trakcie zatrudnienia (lub występowanie w ograniczonym rozmiarze) poleceń podmiotu zatrudniającego, jak również pozostałych cech kierownictwa, pozwala na uznanie istnienia stosunku pracy. Wydaje się, że odpowiedzią orzecznictwa jest konstrukcja podporządkowania autonomicznego. Sąd Najwyższy przyjął, że podporządkowanie pracownika (art. 22 § 1 k.p.) może polegać na określeniu przez pracodawcę czasu pracy i wyznaczeniu zadań, natomiast co do sposobu ich realizacji pracownik ma pewien zakres swobody (Wyrok SN z dnia 7.09.1999 r., I PKN 277/99, OSNAPiUS 2001 nr 1, poz. 18, wyrok SN z dnia 04.04.2002 r., I PKN 776/00 OSNP 2004 nr 6, poz. 94.).

Do koncepcji tej nawiązywał Sąd Najwyższy również w późniejszych orzeczeniach (Wyrok SN z dnia 7.03.2006 r., I PK 146/05, OSNP 2007, nr 5-6, poz. 67, postanowienie SN z dnia 11 października 2007 r., III UK 70/07, OSNP 2008, nr 23-24, poz. 366).

W literaturze przedmiotu (T. Liszcz, W sprawie podporządkowania pracownika, (w:) Współczesne problemy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, red. L. Florka i Ł. Pisarczyka, Warszawa 2011, s.120-121) można odnaleźć stanowiska wyrażające dezaprobatę dla wskazanej linii orzeczniczej. Wskazuje się, że koncepcja podporządkowania autonomicznego może prowadzić do rozmycia pojęcia podporządkowania i do otwarcia prawa pracy dla stosunków samodzielnego zatrudnienia, które nie powinny korzystać z ochrony właściwej dla stosunku pracy (A. Musiała, Głosa do wyroku SN z dnia 7 marca 2006 r., I PK 146/05, Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa 2009, nr 1, poz. 127).

Pomijając wskazane spory, oczywiste jest, że konstrukcja podporządkowania autonomicznego przybliży umowę o pracę do rozwiązań zastrzeżonych dla umów cywilnoprawnych (szczególnie umowy zlecenia). Oznacza to, że w wielu wypadkach niemożliwe będzie precyzyjne odróżnienie podporządkowania pracowniczego od zależności właściwych dla zobowiązania cywilnoprawnego. Rozważania te mają znaczenie dla rozpoznawanej sprawy, jeżeli weźmie się pod uwagę, że wykonywanie przez ubezpieczonego czynności nie było wynikiem poleceń pracodawcy. Przyjmując za punkt odniesienia elastyczną koncepcję podporządkowania autonomicznego, wypada dostrzec, że w jej ramach kierownictwo pracodawcy polega na określeniu czasu i skonkretyzowaniu zadań, przy jednoczesnym nie ingerowaniu w sposób ich realizacji. Analiza dowodów zaferowanych w trakcie postępowania przez strony, nie pozwala na przyjęcie, że ubezpieczona pracowała według takiego modelu.

Płatnik nie stosował żadnego sposobu rozliczenia z wykonania zadań przez ubezpieczoną. Oznacza to, że nie ma podstaw do przyjęcia, że ubezpieczona świadczyła pracę w warunkach kierownictwa pracodawcy, nawet przyjmując, że występowało ono w formie podporządkowania autonomicznego.

Konstatacja ta jest ważna, gdy założy się, że pracy pod kierownictwem w myśl art. 22 § 1 k.p., jest jedną z najważniejszych cech w procesie typizacji charakteru stosunku prawnego łączącego strony (wyrok SN z dnia 20.03.1965 r., III PU 28/64, OSNCP 1965, nr 9, poz. 157).

Jasne przy tym jest, że cechy podporządkowania pracowniczego mogą być w określonym zakresie charakterystyczne również dla zobowiązań cywilnoprawnych, a nadto, że mogą występować z różnym nasileniem (zob. wyrok SN z dnia 10.10.2003 r., I PK 466/02 Pr. Pracy 2004, nr 3, s. 35). Zatem zasadne jest rozważenie reguły umożliwiającej rozróżnienie, czy dany stan faktyczny charakteryzuje się podporządkowaniem pracowniczym, czy też więź łącząca strony nosi znamiona innej zależności (zbliżonej do kierownictwa pracodawcy). Ma to znaczenie, gdy weźmie się pod uwagę, że umowa mająca za przedmiot świadczenie pracy nie może mieć mieszanego charakteru, łączącego elementy umowy o pracę i umowy cywilnoprawnej (Wyrok SN z dnia 23.01.2002 r., I PKN 786/00, OSNP 2004, nr 2, poz. 23. Z. K., Rodzaje kontraktów menedżerskich, (...) 1999, nr 7, s. 12).

Nie można przy tym pominąć, że decydujące znaczenie w procesie rozróżniania charakteru stosunku prawnego łączącego strony ma sposób wykonywania umowy, a w szczególności realizowanie przez kontrahentów – nawet wbrew postanowieniom umownym – tych cech, które charakteryzują umowę o pracę (T. Romer, Prawo pracy. Komentarz, Warszawa 2000, s.101, postanowienie SN z dnia 13.11.2008 r., II UK 209/08, Lex nr 737398).

W konsekwencji dla oceny zobowiązania pracowniczego drugoplanowe znaczenie ma nazwa umowy oraz deklarowana w chwili jej zawarcia treść. Ważne jest, w jaki sposób strony kształtują więź prawną w trakcie jej trwania. Zważywszy, że ustawodawca nie zdecydował się na wskazanie dla stosunku pracy elementów przedmiotowo istotnych, zrozumiałe jest, że klasyfikacja doniosłości cech charakterystycznych zobowiązania pracowniczego jest problematyczna. Mimo to za prawidłowy należy uznać pogląd podkreślający konieczność występowania kierownictwa pracodawcy w stosunkach pracy. Wiążąco cechuje pracę pod kierownictwem, które stanowi element sine qua non każdego zatrudnienia pracowniczego. Formułując tę tezę nie można pomijać, że kierownictwo pracodawcy w procesie rozróżniania reżimów umownych ma niewątpliwie pierwszoplanowe znaczenie. Jest tak dlatego, że nie występuje ono przy umowach cywilnoprawnych. Słuszne jest zatem stanowisko, zgodnie z którym kierownictwo pracodawcy jest jedyną cechą rzeczywiście odróżniającą stosunek pracy od umów cywilnoprawnych (Z. Hajn, glosa do wyroku SN z dnia 16.12.1998 r., II UKN 394/98, OSP 2000, nr 12, poz. 177).

Zdaniem Sądu nie ma wątpliwości, że umowa o pracę zawarta przez płatnika i ubezpieczoną miała charakter fikcyjny. Stanowisko takie uzasadniają ustalone okoliczności faktyczne. Płatnik reprezentowany w niniejszym postępowaniu przez profesjonalnego pełnomocnika nie wykazał, że w ramach zawartej spornej umowy o pracę doszło do nawiązania i realizacji stosunku pracy w ramach podporządkowania pracowniczego.

Płatnik nie wykazał, by ubezpieczona była związana poleceniami przełożonego, ani zobowiązana do świadczenia pracy w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę. Brak dowodu, by była rozliczana z godzin pracy.

Płatnik nie wykazał, aby czynności wykonywane przez ubezpieczoną w spornym okresie nie były sprawowane w ramach działalności gospodarczej ubezpieczonej. Na nim zaś, zgodnie z art. 6 k.c. spoczywał ciężar dowodowy w rozpoznawanej sprawie.

W stanie faktycznym niniejszej sprawy należy stwierdzić, że strony zawierając umowę o pracę miały zamiar wywołania innych skutków prawnych niż te, które wynikają z umowy o pracę oraz jednocześnie próbowały przez jej zawarcie wprowadzić w błąd osoby trzeciej, co do dokonanej czynności.

Umowa o pracę z dnia 4 stycznia 2016 r ma zatem charakter pozorny, której zamiarem było jedynie umożliwienie ubezpieczonej skorzystanie ze świadczeń z zakresu ubezpieczeń społecznych w związku z macierzyństwem od wysokiej podstawy, a nie świadczenie pracy w ramach zawartej umowy – w ramach pracowniczego podporządkowania. Zawarta umowa o pracę stanowić miała narzędzie do realizacji tego celu. Fikcyjne, czyli tylko pozorne zawarcie umowy o pracę, nie mogło stanowić podstawy do objęcia ubezpieczonej obowiązkowymi ubezpieczeniami pracowniczymi.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie płatnika.

Z uwagi na wynik postępowania Sąd o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika Sąd ustalił na podstawie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804 w brzmieniu obowiązującym w chwili wpływu odwołania do sądu). Sąd przyjął stawkę minimalną, z uwagi na brak sprecyzowania wartości przedmiotu sporu przez organ rentowy.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi płatnika i ubezpieczonej